

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК II

Рівне – 2014

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. II / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2014. – 120 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 25 лютого 2014 р.)

Рецензент:

ШАНЮК В.І., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет водного господарства і природокористування).

Редакційна колегія:

ЗАХАРЧУК І.В., доктор філологічних наук, доцент;

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;

КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);

КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;

РОМАНИШИНА Н.В., кандидат філологічних наук, доцент;

ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент.

ЗМІСТ

БЕЗНОСКО ЮЛІЯ	
Детективний сюжет у романах Євгенії Кононенко «Імітація» та «Зрада».....	7
ЄВГЕЙЧУК ОЛЕНА	
Вивчення художнього твору в контексті творчості письменника як складова навчально-методичної системи	12
КОСТЮКОВИЧ ЯНА	
Експресіоністична модель творчості Осипа Турянського: автобіографічна повість «Поза межами болю. Картина з безодні»	15
КОШИНСЬКА ТЕТЯНА	
Авторська модель героя у романі В. Винниченка «Лепрозорій».....	19
КУТІНОВА МАРІЯ	
Дискурс містичного у повісті «Віки плывуть над Києвом» Антона Нивинського	25
МАЙДАНЕЦЬ ОЛЬГА	
Осмилення традиційної культури у романі Марії Матіос «Солодка Даруся»	29
МИСЮК ОЛЬГА	
Сучасна дитяча література у просторі Інтернету	34
МІНІЧ ОЛЬГА	
Своєрідність любовних історій у прозі Люко Дашвар	39
ОЛЕКСЮК АНТОНІНА	
Місто Рівне: концептуалізація топосу на літературній мапі («Рівне / Ровно (стіна): нібито роман» (2001) Олександра Ірванця).....	42
ПАНАЦУК ІРИНА	
Репрезентація національних характерів у романі Івана Нечуя-Левицького «Князь Ієремія Вишневецький».....	46
ПАРХУТА ЮЛІЯ	
Інтеграція навчального процесу як дидактична умова підвищення якості освіти школярів	50
ПАХНЮК КАТЕРИНА	
Інваріанти постаті жінки-матері у творах Володимира Винниченка (на основі драми «Чорна Пантера і Білий Ведмідь» та роману «Записки Кирпатого Мефістофеля»)	53
ПИЛИПЧУК ОЛЕНА	
Родинні драми у романі Люко Дашвар «Мати все»	58

РАДЧИК МАРИНА	
Незавершені «Вальдшнепи» М. Хвильового як генератор нових культурних смислів: повість «Аглая» А. Сокола та художній фільм «Вальдшнепи» (режисер О. Муратов)	61
РЕГРУТ ПАВЛО	
Роздвоєння особистості у психологічних студіях Миколи Хвильового та Михайла Коцюбинського	66
РОЗГОН КАТЕРИНА	
Психоаналітичні ідеї в літературі високого модернізму 1920-х років (повість «Смерть» Б. Антоненка-Давидовича)	72
РОЗЕМБОВСЬКА ЯНІНА	
Минуле крізь призму приватного досвіду (роман Володимира Лиса «Століття Якова»)	77
СОЗОНІК МАРІЯ	
«День гніву» Юрія Косача: літературна версія воєнного роману	82
СТРАВІНСЬКА ОКСАНА	
Вивчення творчості І. Нечуя-Левицького в школі як методична проблема	88
ТКАЧУК ВАЛЕРІЯ	
Постать інтелігента в контексті естетичних пошуків української модерної літератури	91
ШОСТАК ОЛЬГА	
Новела Івана Франка «Сойчине крило» – твір про еміграцію й декадента	96
ЯКОВЛЕВА ОЛЕКСАНДРА	
Новела Тані Малярчук «Жінка і її риба» крізь призму «Закону Борхеса».....	105
<i>Шевченківський конкурс студентських наукових робіт</i>	
ПАХНЮК КАТЕРИНА	
Постать жінки-матері у творах Тараса Шевченка.....	109
САЙКО ОЛЕНА	
Бунтівник як героїчна модель Тараса Шевченка («Гайдамаки») та Михайла Коцюбинського («Дорогою ціною»).....	113
ЯРОШ ТЕТЯНА	
Жанр псалмів у поетичних доробках Тараса Шевченка та Петра Карманського	117

CONTENTS

BEZNOSKO JULIJA Detective devieces in plot of the novels <i>Imitatzija (Imitation)</i> and <i>Zrada (Betrayal)</i> by Yevgeniya Kononenko	7
YEVHEICHUK OLENA Context of Writer's Creative Works in Teaching of Fiction to Be an Element of Methodical System	12
KOSTYUKOVYCH JANA Expressionistic Mode of Osyp Turyanskyi's Writings: Autobiographical Narrative in <i>Poza mezhamy bolyu. Kartyna z bezodn'i (Out of pain limits. Painting from a Abyss)</i>	15
KOSHYNSKA TETYANA Author Model of Hero in Novel <i>Leprosarium</i> by Volodymyr Vynnychenko	19
KUTINOWA MARIYA Discourse of mystique in romance <i>Wiky plywut nad Kyiv'om (Ages to be passing beyond Kyiv)</i> by Antyn Nyvynskyi	25
MAIDANETS OLGA An Idea of Traditional Culture in Novel <i>Solodka Darusya (Sweet Darusya)</i> of Mariya Matios	29
MYSYUK OLGA Contemporary Children Literature in Internet Media.....	34
MINICH OLGA Original Elements in Love Stories of Lyuko Dashwar's Prose.....	39
OLEXYUK ANTONINA Rivne a Town: to Write down a Concept Having Got from the Topos on Literary Map	42
PANASCHUK IRYNA Representation of Nation Characters in Novel <i>Jeremiah Vyshnevezkyi the Prince</i> by Ivan Nechui-Levytskyi	46
PARCHUTA JULIYA Integration in Teaching Process as Didactic Basis to Rise Level of Pupil Education.....	50
PAKHNIUK KATHERYNA Invariants of a Mother-figure in Volodymyr Vynnychenko's Writings	53
PYLYPCHUK OLENA Family Conflicts in Novel <i>To be Possessed Everything</i> by Lyuko Dashwar.....	58

RADCHYK MARYNA

Unfinished Novel *Valdshnepy (Woodcocks)* by M. Hvylovyyi to Be a Generator of New Cultural Senses: Tale *Aglaya* by A. Sokhola and Film *Valdshnepy (Woodcocks)* by Producer O. Muratov..... 61

REHRUT PAVLO

An Idea of Split Personality in Psychological Fiction of Mychola Hkvylovyyi and of Mychailo Kotsyubynskyi..... 66

ROZGON KATHERYNA

Psychoanalytic Theses in Fiction of High Modernism in 1920-th Years (Tale *Smert' (Death)* by B. Antonenko-Davydovych)..... 72

ROZEMBOVSKA IANNINA

Past in the Light of Personal Experience (Novel *Stolittya Yakova (The Century of Jacob)* by Volodymyr Lys) 77

SOZONIK MARIA

Den Hniwu (Dies Irae) by Yuriy Khosach as fiction version of battle novel..... 82

STRAWINSKA OXANA

Problem with Methods in School Teaching of Creative Works by I. Nechui-Levytskyi..... 88

TKHACHUK VALERIYA

Figure of Intellectual in Context of Aesthetics Tendencies of the Ukrainian Contemporary Literature..... 91

SHOSTAK OLGA

Short Story *Soichyne Khrylo (Jay Wing)* by Iwan Franko Is an Writing about Emigration and Figure of Decadent..... 96

YAKOVLEVA OLEXANDRA

Short Story *Zhinka ta jiji ryba (Woman and Her Fish)* by Tanya Malyarchuk in Prism of *Rule of Borges*..... 105

Contest of Student Study Dedicated to Anniversary of Taras Shevchenko's Birth

PAKHNYUK KATHERINE

Mother-figure in Shevchenko's Writings..... 109

SAIKO OLENA

Rebel as Hero Mode in Texts *Hajdamaky (Insurgents)* by Shevchenko and *Dorohoyu Tsinoyu (It Costs Dear)* by Mychailo Kotsyubynskyi..... 113

YAROSH TETYANA

Genre of Psalms in Poetry by Taras Shevchenko and Petro Karmanskyi..... 117

Марія Кутінова

Науковий керівник – канд. філол. наук Тхорук Р.Л.

ДИСКУРС МІСТИЧНОГО У ПОВІСТІ «ВІКИ ПЛИВУТЬ НАД КИЄВОМ» АНТОНА НИВИНСЬКОГО

У статті здійснено спробу описати дискурс містичного на прикладі однієї з новел повісті. Автор зосереджує свою увагу на образах, сюжетних ситуаціях та описах, з'ясовуючи їхнє функціональне навантаження в рамках теми містичного.

Ключові слова: дискурс, містика, біблійні мотиви, гностичні мотиви, диво.

*In the article it deals description of discourse of mystic in the text of a one short story from a romance **Wiyky plywut nad Kyiv'om (Ages to be passing beyond Kyiv)** by Antyn Nyvynskyi. The author focuses on figures, plot situations and imagery to fix their functions in mystique discourse.*

Key words: discourse, mysticism, biblical motifs, gnostic motifs, miracle.

Містичне, будучи надзвичайним і важко піддатним усвідомленню, цікавило людей у всі часи та серед усіх народів. Не стали винятком і наші письменники, які зафіксували цей інтерес у творах, зокрема: «Вій», «Вечори на хуторі біля Диканьки» Миколи Гоголя, «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського, «Старший боярин» Тодося Осьмачки, «Природа» Ольги Кобилянської, «Лісова пісня» Лесі Українки та у багатьох інших. У художніх текстах осмисленню підлягає й роль дискурсу містичного. Мета нашої статті полягає у з'ясуванні формально-стилістичних особливостей та ролі дискурсу містичного в новелі «Віки пливають над Києвом» із однойменної повісті Антона Нивинського [4].

Поняття «містика» опрацьовується на філософському, фольклорному та культурологічному рівнях. Слід звернути увагу на корінь слова – «міст», що символізує своєрідний перехід від реального світу до потойбічного. Тлумачний словник української мови подає таке визначення поняття: «Містика – це віра в існування надприродних, таємничих сил і здатність спілкування з ними людини; схильність до віри в надприродне, таємниче; щось загадкове, не пояснювальне» (Підкреслення наше. – М. К.) [5, 532].

Постать рівненського письменника Антона Нивинського розглядається нами у контексті літературного краєзнавства, а саме діяльності культурно-політичної організації «Просвіта» періоду між двох світових війн. Серед численних творів письменника вагоме місце посідає названа повість, яка, як зазначено у передмові до останнього на сьогодні видання, опублікована тричі. Уперше вона з'явилася друком 1938 року у львівському видавництві «Батьківщина», наступне видання побачило світ у 1964 році в Нью-Йорку у видавництві «Наша Батьківщина», а останнє підготовлене до публікації «Азалією» у 2012 році. Спроби проаналізувати повість зробили такі літературознавці: Галина Журба «Зорі світ заповідають» (1933 р.) [1], Григорій Дем'янчук «Воскресли для життя» (1998 р.) [2], «Рятуй нас,

пресвята Софіє!» (1998 р.) [2], Інна Нагорна [4], але поставлених у цій статті питань їх автори не торкаються.

Актуальність дослідження творчого доробку Антона Нивинського зумовлена браком літературно-критичних праць, очевидно, спричиненим тим фактом, що письменник довгий час не був уведений в активний літературознавчий процес.

Ярослав Заремба писав, що «/.../ повість вносить багато нового в нашу літературу. Самий задум повісти новий у нас, наскрізь оригінальний. Події з різних віків, з різних країв, з різних середовищ, насичені незвичайним багатством думок, мальовничістю картин, різноманітністю характерів і осіб, творять одну суцільну, високої мистецької вартості повість... Всемогутнє, вічне життя каже вірити його героям і нам, що долею людини, так само як і нації, кермує захована в ній невмируща воля до буття, розвою й творчого чину» [4, 3]. Твір складається із восьми новел: «Віки пливають над Києвом», «Пригода Марка Поля», «У Бенвенута Челліні», «Намісто Раїни Могилянки», «Гонта», «Брев'яр отця Яна», «Крути», «Колхоз імені Леніна», які з'єднані художнім часом, що представляє кілька подій із історії України. Автор пропонує читачеві їх як єдине ціле, пов'язане переміщеннями чудодійної Перлини. Але водночас новели можуть функціонувати окремо, про що свідчать завершена композиція, цікавий сюжет та відмінні дійові особи кожної із них. Якщо говорити про хронологічні рамки повісті, то автор, зображуючи Київ, охоплює історичний період із XIII до XX століття. У центрі кожної новели – доля історичної персони, наприклад: Іван Халамидник, Гонта, Лисавета Милорадович, Гнатко Віхтановський, Дмитро, Михайло та Ярема Вишневецькі та ін.

Усі вище згадані персонажі за задумом тісно пов'язані із опікою святої Софії. Вона зображається покровителькою розгублених, зневірених українців. Йдеться про біблійний персонаж; святу, що всупереч знуцанням та смертям дочок, не зреклася християнської віри, і за це, після трьох днів скорботи, була забрана Богом у рай. У повісті свята Софія представляє божественний світ, з її обличчя сходить чудотворна сльоза, що стає Перлиною-захисницею, надією на порятунок. Про містичний підтекст писав Г. Дем'янчук: «Картини життя проймаються якимсь таємничим світлом, що йде від образу святої Софії; ми відчуваємо віковичну дію генетичних сил, що не дають загинути народові і знаходять свій яскравий вияв у конкретних людях» [2, 14].

Перша новела «Віки пливають над Києвом» важлива тим, що саме її зміст визначає назву повісті. У ній вперше натрапляємо на містичну Перлину, що стає стрижневим образом-деталлю усіх наступних новел. Семантика «перлини» зумовлена вихідним текстом – «Піснею апостола Іуди Фоми в землі індійській» [3]: душа, поклик долі, грядущі життєві зміни. Появу Перли автор описує так: «... обличчя (святої Софії. – М. К.) на образі, мов скривилось від болю /.../ з правого ока на образі скотилася поволі прозора, мінлива сльоза. Чув, як упала на кам'яну підлогу й брязнула намистиною і покотилася до її ніг /.../ Кругла, важка, з рожевим відтінком,

немов мінилася. Намисто – не намисто. Перла?» [4, 9]. Очевидно, функціональне призначення цієї картини полягає в тому, щоб читач дізнався історію виникнення Перлини й за зовнішніми ознаками зміг розпізнавати її в наступних новелах.

Варто зазначити, що сюжет новели побудований таким чином, що герої не знають про надзвичайні сили Перлини, не сприймають її як містичний предмет, а читачі, зустрівши її в наступних новелах, передчувають втручання надприродних сил. Образи Перлини та святої Софії запозичені із філософії гностицизму («Гімн Перлині») [3]. Зацікавив вибір автором святої Софії, адже, зазвичай, захисницею українського народу вважається Богородиця Марія. Проте тут потрібні подальші студії. Такий вибір, очевидно, зумовлений архітектурною пам'яткою – Собором святої Софії, що сприймається як оберіг Києва.

Поява Перлини – знак містичного у творі. Саме з цією точкою пов'язані всі подальші надприродні явища, що оточують конкретного персонажа. З її появою Івана Халамидника супроводжує успіх і перемога, та коли вона опиняється в руках іншого володаря -- попередній зазнає краху. Страшна картина «дуелі» лицарів ілюструє читачеві механізм дії Перлини: як тільки їздець Червоний, відрубавши голову Невідомому лицареві, відбирає Перлу, відбувається містичне перетворення: всі бачать істинне обличчя Івана Халамидника, який гордо несе відрубану голову в руках, щоб жителі бачили, що він поклав життя за Батьківщину, за святу Софію.

У плані містичного зображення цікавить моделювання теми Івана Халамидника, а саме його незвичайне переродження: «зłodій», «конокрад», «волоцюга», що не має «ні меча, ні лука», «ні багатства, ні жінки, ні діток» (схожий на козака Голоту із думи), під дією сил святої Софії та чудодійної Перли, перевтілюється в «...дивного, невиданого досі лицаря» на білому коні [3, 13], що має надзвичайну силу й один перемагає татарські орди. Врешті цей персонаж показаний як традиційний взірець патріотизму українського народу, людина-воїн, яка готова померти за Батьківщину.

Невідомому Лицарю протиставляється їздець Червоний. Власне, саме ім'я викликає негативні асоціації пов'язані, насамперед, із кров'ю. У цьому випадку можна говорити про інтертекстуальні зв'язки із Біблією, а саме з книгою одкровення Іоана Богослова. Страшні картини апокаліпсису (Святе письмо) зображують чотирьох вершників, один із яких перебуває на коні вороному. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що вершників, як героїв, автор запозичив із Біблії. І їздець Червоний в А. Нивинського – це втілення ворожих сил, містичних потуг війни й крові. Його перемога над Невідомим лицарем – вершником на білому коні – означає поразку українських земель і народу. У цьому випадку бачимо антитезу – протиставлено божественному демонічне.

Події у новелі розгортаються на тлі нападу татарського війська на Київ у XIII столітті. Автор описує перше враження чужинців від українських земель: «Нема такого багатства у нас, і сонце з золотом на банях церков ніде так не виблискує як у них...» [4, 7], що ще раз підкреслює патріотичні

настанови новели.

Для того, щоб охарактеризувати воїнів-чужинців та воїнів-земляків, автор покладається на антитезу, що стає стрижневим художнім засобом: напад ворогів у творі супроводжується звуками бубна, глухими, похмурими звуками – натомість українське військо відповідає дзвінкими сопілками та сурмами. Цим прийомом автор спонукає читача на рівні підсвідомості диференціювати героїв на «своїх» та «чужих», що створює відповідний воєнний колорит твору.

У статті проаналізовано кілька фрагментів новели «Віки пливають над Києвом» Антона Нивинського, насамперед ті, що стосуються дискурсу містичного. У тексті він простежується через подію, героїв, кольори та звуки. Якщо зважати на способи виписування містичного через подію, то в шести фрагментах, змодельованих як містичні автором, дійсне показане у момент втручання надзвичайних сил – і йдеться про появу дивних героїв: Перлина, свята Софія, їздець Червоний. Також містичне передається через такі засоби, як звуки бубна, сопілки, сурми, труби, надзвичайні голоси, райські хори, голос їздця Червоного, спів українців, плач, гул дзвонів, завивання орди; та кольори – білий, чорний (вороний), червоний, золотий, райдужно-білий.

Наше дослідження творчості Антона Нивинського триває. У перспективі розглянути роль документального матеріалу при написанні повісті, вплив історичних аспектів на світобачення письменника та розгортання подій у творі.

Джерела:

1. Дем'янчук Г. Воскреслі для життя / Г. Дем'янчук. – Рівне, 1998. – 120 с.
2. Журба Г. Зорі світ заповідають. Повість / Г. Журба. – Рівне: Азалія, 2011. – 132 с.
3. Йонас Г. Гностицизм (гностицеская религия) / Г. Йонас. – К.: PSYLIB, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://psylib.org.ua/books/jonas01/txt05.htm>
4. Нивинський Антін. Віки пливають над Києвом. Твори / Антін Нивинський. – Рівне: Азалія, 2012. – 168 с.
5. Новий тлумачний словник української мови у 3-х томах. Т. 2. – К., 2001. – 978 с.
6. Чекмаковський А. Віки пливають над Києвом / А. Нивинський. – Нью-Йорк, 1964. – 181 с.